

LUDWIG WITTGENSTEIN A JEHO DĚDICOVÉ

Wittgenstein I

Tractatus logico-philosophicus

a) „Svět je souhrn faktů“

Základem jsou elementární věty, popisující fakta: stůl je hnědý, dřevěný

Pravdivá věta: odvoditelná z elementární věty

Popis světa: souhrn všech elementárních vět

b) „Účelem filosofie je logické objasnění myšlenek.“

Filosofická práce: oddělení vět od ne-vět, zkoumání jejich založení v elementárních větách a faktech

Smysl filosofie: dokazovat bezobsažnost metafyzických výroků – Čemu odpovídají takové pojmy jako podstata, dobro, Bůh? → „O čem nelze mluvit, o tom je třeba mlčet.“

Věda: jen ta, která je založená na větách, tj. přírodní věda – „Celek pravdivých vět je celek přírodní vědy.“

c) Nevyslovitelné

„Cítíme, že i když všechny možné vědecké otázky lze zodpovědět, nejsou naše životní problémy samy tím vůbec dotčeny.“

Vědecky exaktně nezpracovatelné je vše etické – není to, že něco je tak a tak – život; to že svět vůbec je; já; smysl světa; hodnoty obecně

Novopozitivismus, logický pozitivismus

Rudolf Carnap a Vídeňský kruh

Empirické kritérium smyslu – slova (na rozdíl od ne-slov) lze redukovat na to, co je empiricky dané

Verifikace – empirické potvrzení teorie stanovuje její pevnou vědeckou pravdivost, na níž lze stavět

Cíl – vytvoření čistého, dokonalého jazyka, v němž lze celý svět vyložit vědecky, tj. verifikovatelnými výroky

Shrnutí: víra v pokrok a neomezenou moc rozumu, scientismus, sklony k materialismu, odmítnutí existence kategorie nevyslovitelného

Kritický racionalismus

Karl R. Popper

Vzniká v reakci na Vídeňský kruh: Pokrok vědy vršením poznatků? Možnost konečného poznání?

Postup poznání: vznik teorie – prozkoušení – objevení omylů – opravení – vyhledávání dalších omylů – nekonečná řada

Pokrok poznání: postupné (ale nekonečné) objevování a odstraňování omylů, ne cesta ke konečné teorii

Znaky vědecké teorie: falzifikovatelnost – musí existovat podmínky, za nichž by byla teorie vyvrácena; pokud neexistují, není teorie vědecká; vědec musí potenciálně falzifikující situace sám aktivně vyhledávat

Metafyzika: ztrácí nárok na vědeckost (nemá podmínky, za nichž by byla vyvrátitelná), ale to neznamená její nesmyslnost, dotýká se důležité oblasti

Důsledky teorie vědy pro Popperovo politické myšlení: kritika velkých teorií vývoje (tzv. historicismu), ideálem otevřená společnost, vytvářející volné pole pro kritiku a tím i zlepšování, ale bez nějaké představy konečného završení

Wittgenstein II

Filosofická zkoumání

Lze stav věcí popsat jednoznačně? → problém mnohovýznamovosti skutečného jazyka

Čím je dána pravdivost matematického výrazu? Lze definovat slovo?

„Význam slova je dán jeho použitím v jazyce.“ – platí i pro jiné znaky a znakové systémy, tj. například pro matematiku → vysvětlení slova (znaku) je možné pouze v rámci komplexního jazykového systému, ale ani tam nelze definovat, protože tento systém není stabilní, tj. významy se mění → jazyková hra

Obrat k jazyku – filosofie přirozeného jazyka, hermeneutika

Strukturalismus – jako strukturu, kde nelze definovat jednotlivé prvky bez vzájemných vazeb, lze popsat i společnost a její instituce